

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA INFORMAČNÍCH TECHNOLOGIÍ

FACULTY OF INFORMATION TECHNOLOGY

APLIKACE PRO ZÍSKÁNÍ STATISTIK O SÍŤOVÉM PROVOZU

SEMESTRÁLNÍ PROJEKT

TERM PROJECT

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

TOMÁŠ DANIEL

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Ing. MATĚJ GRÉGR, Ph.D.

BRNO 2024

Obsah

1	Úvod	2
2	Návrh a implementace aplikace	3
2.1	Třída <i>NetworkData</i>	3
2.2	Třída <i>Outputter</i>	4
2.3	Třída <i>ProgramException</i>	4
2.4	Soubor <i>main.cpp</i>	4
2.5	Soubor <i>Includes.h</i>	4
3	Základní informace o programu	5
4	Použití programu	6
4.1	Příklad spuštění	6
5	Testování	7
5.1	Popis a výsledky testování	7
5.1.1	Obecné testování	7
5.1.2	Testy validity uživatelského vstupu	8
5.1.3	Testy jednotlivých protokolů	8
5.1.4	Testy pro ověření správnosti počtu přenesených paketů	9
	Literatura	10

Kapitola 1

Úvod

Cílem semestrálního projektu bylo vytvoření konzolové aplikace *isa-top*, která bude zachytávat síťový provoz na uživatelem zvoleném rozhraní. Následně vypíše do konzole přenosové rychlosti pro jednotlivá zachycená spojení prostřednictvím knihovny *ncurses*, přičemž seznam bude obsahovat deset nejvíce komunikujících adres. Adresy mohou být řazeny dle počtu bajtů či počtu paketů za sekundu. Uživatel může při spouštění programu určit řadící metriku pomocí příznaku *-s*, nebo je použita výchozí metrika počtu bajtů/s.

Kapitola 2

Návrh a implementace aplikace

Návrh aplikace odpovídá využití objektově orientovaných konceptů a možnostem, které implementace v jazyce C++ nabízí. Aplikace je členěna na logické celky v podobě tříd, které jsou rozděleny a implementovány v samostatných souborech. Orchestrace poté probíhá v těle hlavní funkce *main()* umístěné v souboru *main.cpp*.

Tuto kapitolu jsem rozčlenil do sekcí, které se postupně věnují popisu jednotlivých tříd a částí programu.

2.1 Třída *NetworkData*

Tato třída je implementována v souborech:

- *NetworkData.cpp*
- *NetworkData.h*

a jejím primárním účelem je práce se síťovým tokem a následná extrakce dat prostřednictvím knihovny *libpcap*¹ ze zadaného síťového rozhraní. Pro získání znalostí ohledně správného užívání této knihovny jsem si nastudoval článek [2], ze kterého jsem některá doporučení uplatnil. Konstruktor této třídy přijímá jediný argument a tím je název cílového rozhraní na kterém má třída provádět svou činnost. Ještě před samotným zahájením je ověřena validita zadaného rozhraní pomocí metody *NetworkData::validateInterface()*.

Následuje invokace metody *NetworkData::startCapture()* z hlavní funkce programu *main()*, která zahájí zachytávání síťové komunikace v samostatném *std::jthread*² vláknu metodou *NetworkData::capturePackets()*. Tato metoda inicializuje handler pro odchyťávání provozu na zvoleném rozhraní. Zachycené pakety jsou následně zpracovány funkcí *handlePacket()*, která v nich v závislosti na verzi Internetového protokolu (*IP*) extrahuje z hlaviček paketů zdrojovou a cílovou IP adresu a v případě užití protokolů *TCP* či *UDP* rovněž i hodnoty zdrojových a cílových portů. Takto extrahované hodnoty komunikace jsou uloženy do privátní mapy této třídy, ze které jsou prostřednictvím veřejné metody *getCurrentData()* periodicky získávána data pro terminálové zobrazení.

¹Oficiální stránky knihovny: <https://www.tcpdump.org/>

²Bližší popis třídy: <https://en.cppreference.com/w/cpp/thread/jthread>

2.2 Třída *Outputter*

Tato třída je implementována v souborech:

- *Outputter.cpp*
- *Outputter.h*

a slouží pro zobrazování dat periodicky získávaných ze třídy *NetworkData*. Pro zvýšení přehlednosti a estetičnosti terminálového výstupu je použita knihovna *ncurses*³. Konstruktor této třídy přijímá jediný argument, který určuje metodiku podle které budou výsledky řazeny, zda-li dle počtu paketů nebo bajtů za sekundu.

Mapa obsahující zpracovaná síťová data ze třídy *NetworkData* je přijata metodou *Outputter::processData()*, kde jsou převedeny do formátu *std::vektor*⁴ za účelem závěrečného řazení. Takto seřazená, a v případě počtu záznamů > 10 rovněž oříznutá, data jsou předána metodě *Outputter::showData()* a ta v souladu s výstupním formátem dat ze zadání nastaví příslušné sloupce v terminálu a data zobrazí. Aby bylo dodrženo zadání, konkrétně převody mezi předponami *kilo (K)*, *mega (M)* a *giga (G)*, jsou získané hodnoty počtu přenesených bajtů a paketů metodou *Outputter::convertValue()* příslušně formátovány a zaokrouhleny na jedno desetinné místo.

2.3 Třída *ProgramException*

Tato třída je implementována v souborech:

- *CustomException.h*

a jedná se o implementaci vlastního typu výjimky, který dědí od standardní třídy výjimek *std::exception*⁵. Důvodem vzniku bylo jednoznačně odlišit případné výjimky generované mým programem a ty korektně zpracovat.

2.4 Soubor *main.cpp*

Tento soubor obsahuje hlavní funkci programu *main()*. Tato funkce na počátku zpracovává uživatelem zadané argumenty spuštění, v případě nevalidní nebo chybějící hodnoty je vyvolána výjimka *ProgramException* a program je ukončen s chybovou návratovou hodnotou (-1). Tyto zadané hodnoty jsou během zpracování ukládány do mapy a následně použity při tvorbě instancí tříd *NetworkData* a *Outputter*. Poté již následuje zahájení sběru a zpracování síťového provozu zavoláním metody *NetworkData::startCapture()* a periodické předání těchto dat třídě *Outputter* prostřednictvím metody *Outputter::processData()*.

2.5 Soubor *Includes.h*

Hlavičkový soubor, ve kterém jsou centralizovány přidávání veškerých potřebných knihoven a tříd, které program vyžaduje.

³Bližší informace k nalezení zde: <https://invisible-island.net/ncurses/ncurses.html>

⁴Detaily: <https://en.cppreference.com/w/cpp/container/vector>

⁵Popis třídy: <https://en.cppreference.com/w/cpp/error/exception>

Kapitola 3

Základní informace o programu

Program je implementovaný v jazyce C++, konkrétně ve standardu C++20¹. Součástí tohoto standardu je i podpora formátování textu pomocí `<std::format>`, který je v tomto programu použitý, je **proto nutné pro překlad použít kompilér GCC² ve verzi ≥ 13** .

¹Přehled novinek standardu: <https://en.cppreference.com/w/cpp/20>

²Oficiální stránky: <https://gcc.gnu.org/>

Kapitola 4

Použití programu

Použití programu je v souladu se zadáním, tedy pro překlad a vygenerování spustitelného souboru *isa-top* je terminálový příkaz *make* a pro odstranění *make clean*.

Při spuštění programu je možné specifikovat troje hodnoty:

- *-i INTERFACE* ... kde *INTERFACE* je název rozhraní na kterém má program provádět svou činnost
- *-s [b|p]* ... určuje použitou metodu pro řazení výstupu, "*b*" pro řazení dle počtu přenesených bajtů a "*p*" dle počtu paketů
- *-h* ... pro zobrazení nápovědy ke spuštění programu

vzhledem k činnosti programu je **nutné ho spouštět v privilegovaném režimu**.

4.1 Příklad spuštění

Výstupem při spuštění programu `sudo ./isa-top -i eth0` může být¹:

Src IP:port	Dst IP:port	Proto	Rx b/s	p/s	Tx b/s	p/s
172.19.251.99:56720	77.75.79.195:443	tcp	14.7K	182.0	2.6M	215.0
172.19.251.99:47699	142.251.37.100:443	udp	43.3K	170.0	1.0M	852.0
172.19.251.99:36028	77.75.77.195:443	tcp	6.0K	57.0	225.3K	51.0
172.19.251.99:53796	77.75.76.30:443	tcp	45.8K	125.0	185.0K	104.0
172.19.251.99:37888	77.75.77.222:443	tcp	8.9K	49.0	140.8K	48.0
172.19.251.99:59704	142.251.37.99:443	udp	4.9K	33.0	87.7K	75.0
172.19.251.99:59394	77.75.76.20:443	tcp	30.1K	26.0	6.6K	30.0
172.19.251.99:39512	77.75.79.115:443	tcp	1.8K	13.0	30.5K	12.0
172.19.251.99:35998	77.75.77.195:443	tcp	2.7K	23.0	21.3K	19.0
172.19.251.99:56708	77.75.79.195:443	tcp	2.2K	20.0	21.7K	17.0

kde je možné vidět jednotlivé komunikující adresy pomocí daného protokolu ve sloupci *Proto* a přenosové rychlosti (sloupce *b/s*) a počty přenesených paketů (sloupce *p/s*).

¹Pro demonstrační účely byly zvoleno užší mezery mezi sloupci než v případě reálného použití

Kapitola 5

Testování

V následující kapitole se zaměřím na rozebrání a popsání jednotlivých použitých testovacích metodik, které jsem aplikoval při ověřování správnosti mé implementace.

5.1 Popis a výsledky testování

5.1.1 Obecné testování

Obecné testování probíhalo jako první v pořadí, v jeho rámci jsem chtěl ověřit jednak stabilitu programu a druhá identifikovat případné paměťové úniky.

Stabilitu a funkčnost programu jsem ověřoval v rámci subsystému *WSL*¹ s nainstalovaným operačním systémem *Kali linux*² a to tak, že jsem v jednom terminálovém okně zapnul svůj program a ve druhém webový prohlížeč, ve kterém jsem procházel nahodilé známé stránky a sledoval jsem, zda-li program tento provoz zachytí a korektně zobrazí. Volba tohoto testovacího scénáře vycházela z faktu, že provoz na webových stránkách je v drtivé většině případů prováděn přes protokol TCP, což mi pro test zajistilo nemalé množství síťového provozu.

Pro kontrolu nakládání s pamětí ze strany programu jsem použil nástroj *Valgrind*³, který odhalil pouze paměťové úniky spojené s knihovnou *ncurses*⁴.

¹Dokumentace: <https://learn.microsoft.com/en-us/windows/wsl/>

²Oficiální stránky: <https://www.kali.org/>

³Stránky nástroje: <https://valgrind.org/>

⁴Zdůvodněno zde: https://invisible-island.net/ncurses/ncurses.faq.html#config_leaks

5.1.2 Testy validity uživatelského vstupu

Vzhledem k faktu, že zdrojem vstupních dat pro běh programu je uživatel, je nezbytné jím zadané hodnoty náležitě ověřit. A právě to se v této sekci provádělo.

Chybějící hodnota síťového rozhraní

Hodnota síťového rozhraní je povinná a bez její hodnoty nelze program spustit.

- Spuštění: **sudo ./isa-top -s b**
- Výstup: *Error: Missing compulsory '-i' flag*

Chybná hodnota síťového rozhraní

Před samotným zahájením analýzy síťového provozu na zadaném rozhraní je programem ověřeno, že toto rozhraní skutečně existuje, jinak je program ukončen s příslušnou chybovou hláškou.

- Spuštění: **sudo ./isa-top -s b -i NONSENSE**
- Výstup: *Error: Provided interface not found: NONSENSE*

Nepodporovaný příznak spuštění

Situace kdy uživatel při spuštění programu zadá nepodporovaný příznak *-xyz* vyústí v ukončení programu a výpis chybové zprávy.

- Spuštění: **sudo ./isa-top -s b -i eth0 -xyz INVALID**
- Výstup: *Error: Unknown argument: -xyz*

5.1.3 Testy jednotlivých protokolů

Úkolem této části testování bylo vyzkoušet schopnost programu zachytávat komunikaci rozličných protokolů, schopnost zachytávat protokoly *TCP* a *UDP* ověřily už výše uvedené obecné testy. Pro protokol *ICMP* jsem využil softwarovou utilitu *ping*, která generuje *ICMP ECHO_REQUEST* síťový provoz, který můj program korektně zachytil a zobrazil. Pro vygenerování *IGMP* provozu a otestování svého programu jsem si vytvořil jednoduchý Python skript využívající knihovnu *scapy*⁵ pro tvorbu tohoto provozu[1].

```
from scapy.all import IP, send
import igmp
```

```
while True:
    igmp_pkt = IP(dst="224.0.0.1")/igmp.IGMP()
    send(igmp_pkt)
```

Výpis 5.1: Program pro generování IGMP provozu

⁵Oficiální stránky knihovny: <https://scapy.net/>

5.1.4 Testy pro ověření správnosti počtu přenesených paketů

Program prezentuje, krom počtu přenesených bajtů, rovněž i údaj o počtu přenesených paketů, pro ověření správnosti tohoto údaje sem opět použil *ping*, kde jsem pomocí přepínače *-c COUNT* nastavil počet vygenerovaných *ICMP* zpráv a při ukončení této utility se na závěr vypíše i počet odeslaných a přijatých paketů, tuto hodnotu jsem porovnal s hodnotami, které udával můj program a tím ověřil jejich správnost.

Literatura

- [1] *Python: Send IGMP packets with Scapy* [online]. 2016 [cit. 2024-10-19]. Dostupné z: <https://stackoverflow.com/questions/22891990/python-send-igmp-packets-with-scapy/39931447#39931447>.
- [2] CARSTENS, T. *Programming with pcap* [online]. 2002 [cit. 2024-10-19]. Dostupné z: <https://www.tcpdump.org/pcap.html>.